

SA Poliitikauuringute Keskus Praxis

ÕPPEKAVA

Riigivalitsemine

1. **Õppeaste:** Täiskasvanute tööalane või vabahariduslik koolitus.
2. **Õppe eesmärgid:** Panustada usaldusväärse, turvalise, aruka ja mõistliku riigi toimimisse andes koolitavatele ülevaate ja teadmised heast riigivalitsemisest ning muudatustest ja arengusuundadest tänapäevases riigivalitsemises ja poliitikakujundamises. Praxis on teadmisi loov organisatsioon ja teadmiste edasiandmine on meie tegevuse loogiline osa, seega on pakutav õpe lisaks teoreetilistele teadmistele ka väga praktiline. Soovime luua uusi teadmisi, mis aitavad arendada riiki ja muuta valdkondlike poliitikaid.
3. **Õppekava eduka läbimise korral omandatavad teadmised ja oskused:** Õppekava täismahus või osalise läbimise tulemusel omandavad koolitavad teoreetilised ja praktilised teadmised riigivalitsemise alustest, toimimisest ja arengutest, sh poliitikakujundamisest, poliitika analüüsist ja mõjude hindamisest, valitsemistasandite vahelistest suhetest, strateegilisest juhtimisest avalikus sektoris, avalikkuse kaasamisest poliitikaprotsessidesse, eestkostest ja avalike teenuste pakkumisest ning delegeerimisest. Koolituste tulemusena on koolitavad teadlikumad, oskuslikumad ja motiveeritumad poliitikakujundajad ning mõistaksid, mis on hea riigivalitsemine ja millised on moodsa ühiskonna ja riigi võtmeomadused.
4. **Õppe nominaalkestus ja maht:** Õppekava täismaht on 147 akadeemilist tundi. Ühe mooduli maht on 4 – 21 akadeemilist tundi.
5. **Õppe alustamise tingimused:** Koolitavatel on soovitatav omada algteadmisi riigivalitsemisest, valitsemiskorraldusest ning avaliku sektori institutsioonidest.
6. **Õppekeel** on eesti keel. Kursust võib õpetada ka inglise keeles ning ingliskeelse kursuse sisu kattub eestikeelse kursusega.
7. **Õppetöö korraldus:** Õppetöö on auditoorne ja kasutatakse erinevaid meetodeid (kogu kursuse mahust moodustavad loengud 70 % ja praktilised ülesanded 30%, sh rühmatöö 20 % ja iseseisev õpe 10 %).
8. **Õppe lõpetamise tingimused:** Kursusel osalemine 80% auditoorse õppetöö mahu ulatuses.
9. **Õppekava sisu kirjeldus koos õpetavate koolitajate nimedega:**

Kursus „Riigivalitsemine“ sisaldab õppemoduleid ja aineid, mille kombineerimine võimaldab tagada täiendkoolituse tõhususe tulenevalt koolitava vajadustest ning lähtudes koolitava algteadmistest. Erinevate moodulite sisulisel ettevalmistamisel hindavad lektorid sihtrühma teadmisi ja kogemusi, seejärel luuakse koolitus, mis vastab sihtrühma ootustele ja vajadustele. Arvestades Praxis uurimisvaldkondi oleme lisaks üldisele riigivalitsemise teemade õpetamisele võimalised kursust ja moduleid läbi viima ka tervisepoliitika, hariduspoliitika, töö- ja sotsiaalpoliitika, majanduspoliitika ja kodanikuühiskonna valdkondade spetsiifikast lähtuvalt. Koolitavatel on võimalik läbida kursuse „Riigivalitsemine“ raames ka üksikuid moduleid.

Kursust „Riigivalitsemine“ on võimalik läbida nii kiir- kui pikamaajalisema kursusena. Iga mooduli maht on minimaalselt 4 ning maksimaalselt 21 akadeemilist tundi. Kursuse maht on minimaalselt 40 ja maksimaalselt 147 akadeemilist tundi. Juhtivateks õppejõududeks on „Riigivalitsemise“ kursusel

Annika Uudelepp ja Kristina Mänd, moodulite ettevalmistusse ja läbiviimisse kaasatakse ka valdkondade eksperte ning ka teisi õppejõude.

Alljärgnevalt on tutvustatud kursus „Riigivalitsemine“ mooduleid:

1. Moodul 1 Poliitikakujundamine.
2. Moodul 2 Poliitikaanalüüs ja -mõjude hindamine.
3. Moodul 3 Valitsemistasanditevahelised suhted.
4. Moodul 4 Strateegiline juhtimine avalikus sektoris.
5. Moodul 5 Avalikkuse kaasamine poliitikaprotsessidesse.
6. Moodul 6 Avalikud teenused ja nende delegeerimine.
7. Moodul 7 Eestkoste.

1. Poliitikakujundamine 6 h - 21 h (akadeemilist tundi)

Lektor(id): Annika Uudelepp, Kristina Mänd, Reelika Leetmaa, Ain Aaviksoo, Katrin Pihor, Laura Kirss

- **Poliitikakujundamise mõisted ja loogika** – poliitikakujundamise protsess, osalejad, osalejate erinevad rollid, riskikohad, e-lahendused;
- **Erinevad poliiticate tüübid ja huvigruppide rollid ning mõju poliitikakujundamisel** – poliiticate tüpoloogiaid ja nende selgitused, poliiticate eripärad ja nendega arvestamine poliitikakujundamisel ja huvirühmade kaasamisel;
- **Poliitikainstrumendid** – poliitikainstrumendi mõiste, instrumentide liigitused (majanduslikud, informatsioonilised, otsene sekkumine, regulatiivsed, eneseregulatsioon, rahvusvaheline sekkumine), erinevate instrumentide lahtiseletused ja näited kasutamisest, instrumentide kombineerimine poliitikaeesmärkide saavutamiseks;
- **Teadmispõhine poliitikakujundamine** – teadmispõhine poliitikakujundamine ja suunad, teadmispõhiseks poliitikakujundamiseks vajalikud kompetentsid ja tööprotsessid, kaasamine, hea valitsemine;
- **Poliitika alternatiivid** – poliitika alternatiivid ja alternatiivide koostamine ning omavaheline võrdlus, alternatiivide väljatöötamise roll poliitikakujundamisel;
- **Koostöö sihtgruppidega ja osapoolte kaasamine poliitikakujundamisse** – informeerimisest aktiivse osaluseni, ekspertide kaasamine;
- **Kodanikuühiskond** – mõisted, sektoritevaheliste piiride hägustumine, seadusandlus, maine, taristu, erinevad ühenduste tüübid;
- **Rühmatöö või individuaaltöö.**

2. Poliitikaanalüüs ja mõjude hindamine 6 h – 21 h (akadeemilist tundi)

Lektor(id): Annika Uudelepp, Kristina Mänd, Reelika Leetmaa, Maiu Uus, Katrin Pihor, Risto Kaarna

- **Poliitikaanalüüsi olemus ja eesmärgid** – poliitikaanalüüsi erinevad võimalused, eesmärgid, roll poliitikakujundamisel, poliitikaprobleemide analüüsimine, poliitikaanalüüsi võimalused ja piirangud;

- **Poliitikaanalüüsi protsess** – probleemi määratlemine, eesmärkide määratlemine, SMART eesmärgid, lahendusvõimaluste eristamine ning nende võimalike tulemuste ja mõjude analüüs, otsustamine ja otsuste selgitamine, seire ja järelhindamine;
- **Poliitikate ja mõjude hindamine** – poliitikate hindamise võimalused, tüübid ja eesmärgid, mõjude hindamise olemus, mõjude hindamise erinevad viisid ja tasandid, sh strateegiate ja õigusaktide mõjude hindamise erinevused ja sarnasused, poliitikate hindamiskriteeriumite kasutamine erinevates poliitikatsüklites; hindamise objekt, poliitika rakendamine, poliitika tulemused ja mõjud, rahvusvaheline praktika mõjude hindamisel, milliseid mõjusid hinnata (nt majanduslikud, sotsiaalsed, keskkonnamõjud, mõjud rakendamisele jne), indikaatorid;
- **Poliitikaanalüüsi hindamise meetodid** – kvalitatiivsete ja kvantitatiivsete meetodite võimalused, kasutamise eesmärgid ja piirangud, meetodite valik, kvantitatiivsed meetodid ja ülevaade nende kasutamisest (arvnäitajate analüüs, seoste analüüs, muud matemaatilised ja statistilised analüüsimeetod nagu regressioonanalüüs, faktoranalüüs, modelleerimine jne), kvalitatiivsed meetodid ja ülevaade nende kasutamisest (intervjuud, fookusrühmad, tekstide ja dokumentide analüüs, vaatlus);
- **Poliitikaanalüüside tellimine** – eesmärgid, eeldused, tellija ja täitja rollid, riigihangete reeglite täitmine ja asjakohaste hankedokumentide koostamine (nt ajakava, esitatavad nõuded, hindamiskriteeriumid jne), analüüsi sisulise lähteülesande oskuslik sõnastamine, analüüsiprotsessi juhtimine ja selles osalemine, analüüside tulemuste kommunikeerimine ja kasutamine, levinumad vead analüüside tellimisel ja nende vältimise võimalused;
- **Rühmatöö või individuaaltöö.**

3. Valitsemistasandite vahelised suhted 6 h -21 h (akadeemilist tundi)

Lektor(id): Annika Uudelepp, Kristina Mänd, Katrin Pihor

- **Keskvalitsuse ja kohaliku omavalitsuse rollid** – valitsemistasandid, subsididaarsus, võimu hajutamise ja keskendumise vormid, valitsustasandite autonoomia ja vastutuskohustus, kohaliku omavalitsuse ja keskvalitsuse rollid demokraatlikus riigivalitsemissüsteemis, kohaliku omavalitsuse mudelid;
- **Keskvalitsuse ja kohaliku omavalitsuse tasandite vahelised suhted** – riigi funktsioonide jaotus valitsustasandite vahel, funktsioonide jaotuse põhimõtted (allokatsioon, stabiliseerimine ja ümberjaotamine), detsentraliseerimine ja selle teostamise viisid (devolutsioon, hajutamine, delegeerimine), KOV rahastamise alternatiivid (tulu- ja kuluautonoomia), rahvusvaheline võrdlus valitsustasandite vaheliste suhete korraldamisel;
- **Eelarvepoliitika** – fiskaalpoliitika eesmärk ja teostamise vahendid, eelarve kui juhtimisinstrument (ümberjaotav funktsioon, stabiliseeriv funktsioon, allokatiivne funktsioon), eelarve koostamise põhimõtted, eelarve tuluallikad keskvalitsuse ja kohaliku omavalitsuse tasandil, maksude kehtestamise alused ja toimimise loogika, maksuintsident, eelarve tasakaal ja defitsiidi finantseerimine, eesti fiskaalpoliitika põhialused;
- **Koostöö** – koostöö mudelid erinevate tasandite vahel sh kohalike omavalitsuste omavahelised koostöö mudelid, koostöö keskvalitsuse ja kohaliku omavalitsuse vahel, koostöö kodanikuühendustega, koostöö poliitikakujundajatega;
- **Regionaalpoliitika** – regiooni mõiste (geograafiline regioon, funktsionaalne regioon, administratiivne regioon), regionaalne tasakaalustamatus, selle põhjused ja tagajärjed,

poliitikameetmed regionaalse tasakaalustamatuse vähendamiseks, EL ühtekuuluvuspoliitika ja selle teostamise instrumendid;

- **Rühmatöö või individuaaltöö.**

4. **Strateegiline planeerimine ja juhtimine avalikus sektoris 4 h – 21 h (akadeemilist tundi)**

Lektor(id): Annika Uudelepp, Kristina Mänd, Hille Hinsberg, Katrin Pihor

- **Strateegilise juhtimise olemus** – strateegia ja strateegilise planeerimise üldprintsüübid, strateegilise juhtimise komponendid, tänapäevane strateegiline juhtimine ja koolkonnad, rahvusvaheline kogemus, strateegiad ja poliitikaprotsessid;
- **Strateegiline juhtimine avalikus sektoris** – strateegiline planeerimine ja juhtimine avalikus sektoris ja erasektoris; avaliku sektori strateegilise juhtimise eripärad, tingimused ja kontekst;
- **Eesti avaliku sektori strateegilise planeerimise olukord, arenguvajadused** – tänane strateegilise planeerimise süsteem Eesti avalikus sektoris, senised kogemused, arengud ja vajalikud muudatused, strateegiliste arengukavade koostamise protsess ja õppetunnid;
- **Strateegilised eesmärgid ja neid mõõta võimaldavad indikaatorid** – eesmärkide ja neid mõõta võimaldavate indikaatorite seadmine ja sõnastamine (sh erinevad tüübid, kriteeriumid ja kasutamise võimalused), indikaatorite kasutamine tulemuslikkuse hindamisel, aruandluses ja järelevalve (kontrolli) teostamisel, indikaatorite sihtasemete saavutamise hindamise meetodid ja andmeallikad;
- **Strateegiate mõjuhindamine** – strateegiate mõjuhindamise taust ja eesmärgid, rahvusvaheline kogemus, mõjude hindamise korralduse võimalused, mõjude analüüside valikud, Euroopa Liidu ja erinevate riikide õppetunnid strateegiate mõjude hindamisel, Eesti kogemused ja olukord;
- **Inimressursside juhtimine** – inimeste juhtimine ja arendamine, sooline võrdõiguslikkus, avaliku teenistuse arendamine ja väljakutsed, personaliarendamine ja suundumused, vastutus eesmärkide saavutamise eest;
- **Rühmatöö või individuaaltöö.**

5. **Avalikkuse kaasamine poliitikaprotsessidesse 6 h – 21 h (akadeemilist tundi)**

Lektor(id): Annika Uudelepp, Kristina Mänd, Maiu Uus, Hille Hinsberg

- **Hea riigivalitsemise mõiste ja arengud** – põhimõisted, poliitikakujundamine, avalik poliitika, erakondlik poliitika, legitiimsus, demokraatia, hea riigivalitsemise komponendid;
- **Kaasamise roll poliitikakujundamises ja õigusloomes** – kaasamise hea tava ja selle rakendamine, kaasamise tähtsus ja eesmärkide seadmine, mõjude hindamine, õnnestumised, vead, nende põhjused;
- **Kaasamise õiguslikud alused** – Eesti ja Euroopa Liidu õigusaktide nõuded kaasamisel, selgitamine praktiliste näidete kaudu;
- **Partnerid** – partnerite omapära, nende ootused, vajadused, võimalused, partneritega suhtlemine;
- **Kaasamine tööprotsessi osana, kaasamise meetodid ja kanalid** – kaasamise plaanimine, elluviimine ja hindamine, e-kaasamine, erinevate meetodite ja kanalite tugevad ja nõrgad kohad;

- **Kaasamise kommunikatsioon** – teavitamine, konsulteerimine ja osalemine, läbirääkimisstrateegiad ja -tehnikad, tüüpolukordade ära tundmine;
- **Kaasamise praktikad Eestis ja mujal** – levinumad praktikad ja viisid, ühenduste aja avaliku sektori koostöövõimalused poliitikakujundamises, soovitusel paremaks kaasamiseks, rahvusvaheline kogemus, trendid ja näited kaasamisest;
- **Kaasamispraktikate analüüs** – erinevate valdkondade puhul valitud juhtumite analüüs – taust, kujunemislugu, kogemused, õppetunnid;
- **Rühmatöö või individuaaltöö.**

6. Avalikud teenused ja nende delegeerimine 6 h – 21 h (akadeemilist tundi)

Lektor(id): Annika Uudelepp, Kristina Mänd, Maiu Uus, Katrin Pihor

- **Avalike teenuste mõiste ja arengud** – avalike teenuste mõisted, olulisemad arengud avalike teenuste osutamisel ja seosed riigivalitsemise reformidega;
- **Avalike teenuste osutamise viiside ülevaade** – riigiasutuse allasutuste enda poolt pakutavad teenused, riigi moodustatud teenusepakkujad (sh erinevad õiguslikud vormid alates riigiasutusest kuni ühenduste ja äriühinguteni), teenuste osutamine koostöös kodanikeühendustega või äriühingutega;
- **Koostöö teenuste arendamisel ja osutamisel** – koostööd rõhutavad arengud ja suundumused avalike teenuste osutamisel, koostöö vajadused ja eesmärgid. erinevad koostööviisid teenuste sujuvaks osutamiseks ning asutuseleste teenuste arendamine, koostöövõimaluste mitmekesisus (keskvalitsuse asutused – omavalitsused – riigi moodustatud teenusepakkujad – kodanikeühendused – äriühingud);
- **Avalike teenuste delegeerimine** – avalike teenuste delegeerimise viisid ja põhjused, delegeerimise plussid ja miinused;
- **Public-private partnership (PPP) ehk avaliku ja erasektori koostöö teenuste osutamisel** – PPP olemus, teke ja eesmärgid, PPP rakendamise viisid ja peamised rakendusala, rahvusvahelised kogemused ja Eesti kogemused PPP rakendamisel, võimalused, piirangud ja ohud, lepingute juhtimine PPP puhul;
- **Delegeerimise õiguslikud alused** – õiguslik raamistik ja selle rakendamine, teenuse delegeerimisega seonduvate riskide ennetamine, lepingute sõlmimine;
- **Avalike teenuste kvaliteedinõuded ja nende rakendamine teenuste delegeerimisel** – avalike teenuste kvaliteeti määravad aspektid, kvaliteedinõuete määramise ja rakendamise võimalused, teenuste hinnakujundus ja võimalikud valikud;
- **Avalike teenuste delegeerimise praktikad Eestis ja mujal** – levinumad delegeeritavad teenused, levinumad delegeerimise põhjused, omavalitsuste koostöövõimalused ühiste teenuste arendamisel ning delegeerimise võimalused selles protsessis, soovitusel paremaks rakendamiseks, rahvusvaheline kogemus, trendid ja näited avalike teenuste delegeerimisest;
- **Teenuste optimeerimine, teenuste disain ja protsessijuhtimine** – teenuste optimeerimine ja protsesside juhtimise ning teenuste disaini olemus, suundumused ja kasutusvõimalused; meetodid teenuste optimeerimiseks ja paremaks kujundamiseks ning seosed kvaliteedijuhtimisega; rahvusvahelisi praktikaid ja näiteid;
- **Teenuste kasutajate ja osutajate kaasamine teenuste kujundamisse ja arendamisse** – miks kaasata teenuste kasutajaid ja osutajaid teenuste arendamisse ja kujundamisse ja peamised suundumused, võimalused avalike teenuste optimeerimisel kasutajate ja osutajate

kaasamisel (konkreetsed meetodid, protseduurid, tagasisidehoovad, näited);

- **Delegeerimisjuhtumite analüüs** – erinevate valdkondade puhul valitud juhtumite analüüs – taust, kujunemislugu, kogemused, õppetunnid;
- **Rühmatöö või individuaaltöö.**

7. Eestkoste 6 h -21 h (akadeemilist tundi)

Lektor(id): Kristina Mänd, Annika Uudelepp

- **Eestkoste mõiste ja arengud** – eestkoste tähendus ja olemus, eestkoste haakumine organisatsiooni eesmärkide ja teiste tegevustega, legitiimsus ja selle allikad;
- **Eestkoste planeerimine ja elluviimine** – proaktiivsed ja reaktiivsed eestkostestrategiad, meetodid ning nende kasutamine, partnerite leidmine, koalitsioonide moodustamine, koostöö meediaga, oma ettepanekute vormistamine, läbirääkimised ja lobitöö;
- **Eestkosteks valmistumine ja hindamine** – analüütiliste kompetentside arendamine, probleemide põhjuste analüüs ja ideed nende lahendamiseks, olemasolevate uuringute kasutamine ning lihtsamate uuringute läbi viimine, uuringute tellimine, eestkostetegevuste efektiivsuse hindamine;
- **Kaasamine** – liikme- ja sihtrühmade võrgustiku loomine ja arendamine, liikmete ja sihtrühmade kaasamine eestkosteks, põhimõtted ja tehnikad, avaliku võimu ootused koostööpartneritele;
- **Avaliku sektori tööpõhimõtted** – kaasamine eelnõude ja arengukavade menetlemisel ministeeriumides, kohalikes omavalitsustes ja Riigikogus, ühenduste osalusvõimalused seadusandluses ja koostöö;
- **Rühmatöö või individuaaltöö.**

10. **Õppetöö toimumise koht ja ruumide kirjeldus:** auditoorne õpe toimub Praxise ruumides Tornimäe 5, Tallinn, kus on olemas seminariruum kuni 30 inimesele koos kõigi tehniliste vahenditega (sh sünkroontõlke võimalus) ning lisaruumid grupitöödeks. Vajadusel kasutame ka koolituse tellija enda või teisi sobilikke seminari-ja koolitusruume. Koolituste tarbeks valmistatakse õppematerjalid, mis tehakse kättesaadavaks osalejatele. Koolitusel osalejad saavad kasutada tasuta internetiühendust ning vajadusel õppematerjale paljundada. Praktiline õpe ja külastused/õppevisiidid organiseeritakse vastuvõtivate organisatsioonide koolituskeskustes või muudes otstarbekohastes ruumides.